

Rovnost, diskriminace a pár shnilých jablek

Strana 2

Tradičně mužské a ženské profese škodí ženám i ekonomice

Strana 3

Matkou se člověk nerodí, ale stává

Strana 4

GENDER STUDIES ©

www.genderstudies.cz

Gender Studies NOVINY

Vychází 19. června 2017

Neprodejné
Bezplatný výtisk

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

držíte v rukou letošní vydání novin Gender Studies, které každoročně vychází u příležitosti Mezinárodního dne rovnosti žen a mužů dne 19. června. Vždy v úvodníku připomínám, proč má stále smysl tento den akcentovat, když v České republice, alespoň v teoretické rovině, rovnost mezi muži a ženami máme. Letos půjdu ještě o krok dál, protože letošním leitmotivem novin je téma feminismu – co to vlastně je a co to naopak není. Díky feministkám a feministům tu totiž onu principiální rovnost máme, bez ní by to nešlo. Feminismus je neoprávněně pokládán za něco, čeho je třeba se bát, případně označován za něco, co zde již nepotřebujeme. Opak je pravdou, a proto bych ráda využila tento prostor k tomu, abychom si společně připomněli, proč feminismus i v dnešní době stále potřebujeme.

V první řadě proto, že ani v roce 2017 nemáme faktickou rovnost mezi muži a ženami. Ženy, zejména matky malých dětí, jsou dvakrát více než muži ohroženy nezaměstnaností. Pokud práci mají, čelí horším pracovním podmínkám, za stejnou práci berou méně peněz, leží na nich téměř výhradně péče o děti, domácnost, staré a nemocné. Jsou méně zastoupeny ve veřejném prostoru a v rozhodovacích pozicích, ať už jde o politickou reprezentaci, či o vysoké manažerské posty. Jsou terčem sexismu, tvoří drtivou většinu obětí domácího a sexuálního násilí.

Feminismus potřebujeme proto, abychom své životy mohli žít svobodně, bez omezení, která nám přináší tradiční genderové role a stereotypy. Jsem ráda za každou feministku a každého feministu, kteří to o sobě hrdě prohlásí, ať už na poli anarchistické demonstrace, v akademické diskuzi, na půdě vládní instituce nebo kdekoliv jinde. Pro nás všechny je tu totiž stále dost a dost práce na dlouhé cestě ke skutečné rovnosti.

Přeji vám inspirativní čtení a hezký začátek léta.

Helena Skálová
ředitelka Gender Studies, o. p. s.

O tom, co není feminismus

Tereza Krobová

Neholí si nohy. Jsou ošklivé, nemají rády sex a pravděpodobně jsou to lesby. A hlavně – nenávidí muže. To jsou jen některé stereotypy, které s oblibou kolují o feministkách nejen po hospodách, ale i třeba v Poslanecké sněmovně. Jaké jsou ale feministky doopravdy? Kam směřuje dnešní feminismus? A může být feministou muž?

Všechno to začalo už dávno, proti nerovnému postavení žen a mužů se protestovalo třeba ve starověkém Římě. Nikdo tomu ale neřikal feminismus, ostatně jako feministky se neoznačovaly ani první bojovnice za ženské volební právo, které se stalo v 19. století hlavním tématem první vlny feminismu. Takzvané sufražetky, bílé středostavovské dámy v krajkových šatech, poprvé vyšly do ulic a daly najevo, že se svou rolí nejsou spokojené – chtěly volit, pracovat, studovat na univerzitách. A postupně se jim to taky podařilo.

Podle odpůrců feminismu měl právě poté tenhle „projekt“ skončit. Naštěstí se tomu tak nestalo. Po dlouhé odmlce vymezené dvěma válkami se vše zdánlivě vrátilo do bodu nula. Satelitní městečka, zelené vdovy, nažehlené sukně a dokonalá domácnost – to byl ideál americké paničky, se kterou bylo často těžké se ztotožnit. A proto ženy vyšly do ulic zno-

vu. Takzvaná druhá vlna feminismu už se tak nevěnovala nerovnosti před zákonem, ale nerovnosti společenské. Společně s hnutím hippies se demonstrovalo proti válce ve Vietnamu, za právo na potrat, antikoncepci nebo třeba za rovné platy. Tentokrát se navíc přidaly lesby i ženy jiné barvy pleti.

A pak už se všechno jen komplikovalo. Jak hlouběji a hlouběji feminismus odhaloval stereotypy ve společnosti, tak se stále více ukazovalo, že si všechny feministky prostě nemůžou rozumět. Definoval se třeba feminismus marxistický, feminismus liberální nebo feminismus radikální. A právě ten se stal mnohým lidem trnem v oku.

Je to právě radikální feministka, která údajně chce likvidovat muže. Přitom je to přesně naopak. Radikální feminismus je totiž radikální právě ve způsobu, jakým přemýšlí o pohlaví, respektive o genderu. Co je podstatou ženství? Co definuje mužství? Jak se stalo, že muž je chápán jako ten racionální, silnější, ale také agresivnější, zatímco ženu ovládají iracionální emoce? Je skutečně pravda, že ženy chtějí jen pečovat a neumí číst v mapách? Proč muž, který pláče, není dostatečně chlap? A jsou vlastnosti, které se danému pohlaví přisuzují, skutečně přírodou dané? Právě to zajímá radikální feminismus, který se stal hlavním zdrojem pro rozvoj oboru zvaného gender studies.

Ne všechny feministické směry mají tožná východiska, ale na něčem se shodnou. Není fér, že ženy berou méně peněz za stejnou práci. Není fér, že si ženy nemůžou »

Problémy s prací pomáhá řešit bezplatná právní poradna Gender Studies

Online poradna
www.rovneprilezitosti.cz

Telefonická poradna
Úterý 9.00 – 11.00 a pátek 16.30 – 18.30
na čísle 774 913 350

Nevíte, na co máte po rodičovské dovolené nárok, zažili jste diskriminaci v práci? Obrátit se můžete na bezplatnou právní poradnu organizace Gender Studies, ve které vám situaci pomohou řešit právníčky Kateřina Lovitt a Eva Fialová.

Vybíráme nejčastější problémy, na které se v poslední době ptáte.

Zaměstnavateli jsem nahlásila rodičovskou dovolenou 3 roky. Chtěla bych se ale vrátit po dvou letech. Musí mi zaměstnavatel vyhovět?

Mezi právníky je nejednotný názor na předčasné návrat z RD. Tradičně to bylo vykládáno tak, že pokud zaměstnanec zažádá o RD např. v maximální délce do tří let věku dítěte, pak není povinností zaměstnavatele vyhovět žádosti o dřívější návrat. Výhodou pro zaměstnavatele tak bylo, že takto dočasně uvolněné pracovní místo

obsadil jiným zaměstnancem na dobu určitou. V poslední době se lze rovněž setkat s názory, že z RD se lze vrátit kdykoliv, bez ohledu na rozsah čerpání, které si sám určil zaměstnanec ve své žádosti. Podle mého názoru se můžete vrátit dříve, berte však v úvahu složitou situaci zaměstnavatele, který za Vás pravděpodobně zaměstnal po dobu rodičovské dovolené pracovní sílu na dobu určitou. Doporučuji, abyste kontaktovala zaměstnavatele co nejdříve a dohodnula se s ním.

Dceři budou v srpnu tři roky a čekám druhé dítě, narodit se má v listopadu. Musím po skončení rodičovské dovolené nastoupit do práce? Nebo je lepší se zapsat na úřadu práce? Z čeho se mi pak bude počítat druhá mateřská (peněžitá pomoc v mateřství)?

Pokud Vám skončí RD a jste těhotná, musíte mezi RD a další MD nastoupit

do práce a vykonávat práci podle pracovní smlouvy. Se zaměstnavatelem se můžete domluvit na tzv. neplaceném volnu. To není v Zákoníku práce nikde upraveno a záleží na dohodě obou účastníků pracovní smlouvy. Pokud jste mezi RD a druhou MD nedosahovala vyššího výdělku (pak by se PPM vypočítávala z vyššího výdělku), druhá PPM se bude vypočítávat z vyměřovacího základu vypočítaného pro první PPM.

Pokud Vám však pracovní poměr za trvání RD skončil, můžete jít na Úřad práce a přihlásit se do evidence uchazečů o zaměstnání. Nárok na PPM mít nebudete, pokud byste tuto dávku nezačala čerpat v ochranné době 180 dnů ode dne ukončení nemocenského pojištění (čili zaměstnání). Pokud nebudete mít nárok na PPM, budete od porodu čerpat hned rodičovský příspěvek. Jeho výši a dobu čerpání byste si mohla zvolit, pokud by měl na PPM nárok otec dítěte (i když by tuto dávku nečerpal).

CITÁTY

Znáte je, ale víte, že se hlásí či hlásili k feminismu?

Princ Harry

Dívky mají na cestě za příležitostmi, které si zaslouží, příliš mnoho překážek. Musíme uznat, že mnohé země či kultury nedokáží zajistit mladým ženám a dívkám stejné možnosti, jaké mají chlapi. Dokud nezměníme způsob myšlení každé rodiny i komunity, dívky nikdy nebudou mít stejné šance. Pokud toho chceme dosáhnout, nesmí se za práva dívek brát jen ženy.

Emma Watson

britská herečka

Jsem z Británie a myslím si, že je správné, abych jako žena byla zaplacená za stejnou práci stejně jako moji mužští kolegové. Myslím si, že je správné, abych měla možnost rozhodovat o svém vlastním těle. Myslím, že je správné, aby mě ženy reprezentovaly v politice a v rozhodovacích procesech v mojí zemi. Myslím, že je správné, abych měla ve společnosti stejný respekt jako muži. Bohužel musím říci, že na světě není jediná země, kde by všechny ženy mohly očekávat, že získají všechna tato práva.

Helen Mirren

britská herečka

Myslím, že každá žena v naší kultuře je feministka. Možná, že to ženy přímo takto neformulují, ale kdybyste vzali jakoukoliv ženu z doby před čtyřiceti lety a zeptali se jí, jestli je to svět, ve kterém chce žít, řekla by ne.

Keira Knightley

britská herečka

Ano, jsem feministka. Hrdá. Těší mě, že si to tu můžeme říct nahlas a nikdo na nás kvůli tomu neřve: Mlčte krávy!

T. G. Masaryk

první československý prezident

Žena je prý od přírody určena být matkou, (...) to není pravda, není to víc pravda, nežli že muž od přírody má být otcem. Jméno matka není o nic světlejší než jméno otce, oba mají úkol bdít nad dušemi svých dětí. Muž však svaluje své rodinné povinnosti na ženu. Znáám případ, kde žena, unavena probdělými nocemi u kolébky nemocného dítěte po denní práci v domácnosti a práci s malými dětmi, nadýchala se otravného plynu, aby se obcerstvila pro uvítání muže, když večer měl přijít z úřadu. On směl být unaven po své práci, ona ne, ona měla muže potěšit – věděla, nebude-li aspoň vesele vypadat, že hrozí – hospoda.

Milada Horáková

česká politička, oběť justiční vraždy

Feministka mi znamená: ženu se všemi jejími druhovými znaky, které nikterak uměle nepotírá (...) jest přísně opatrná na to, aby byly zdůrazněny a zachovány typické vlastnosti jednotlivců, které je individualisují, přece nikdy nezapomíná na své povinnosti k ženskému celku a snaží se ve všech svých životních situacích jednati tak, aby tomuto celku bylo to ku prospěchu. Jejím největším úsilím jest snaha, aby všem ženám ve všech druzích jejich životního postavení at v rodině, at v práci domácí či výdělečné, at v životě veřejném, dostalo se stejného lidského důstojenství, jakého požívá muž, a ocenění a zhodnocení její činnosti podle osobní schopnosti a zásluhy.

ROZHOVOR

Rovnost, diskriminace a pár shnilých jablek

Helena Skálová

Dokončila jsi knihu o genderové rovnosti v českém právu. Jak bys ji ve stručnosti představila?

Možná není špatné začít tím, že na začátku byla zvědavost. Celé to asi začalo tím, že jsem si všimla, že kolem roku 2004 a v období, kdy ČR vstupovala do Evropské unie, bylo docela zjevné, že proti zákonodárství, zejména antidiskriminačnímu, a proti genderové rovnosti obecně, hodně lidí otevřeně vystupovalo. Že to buď není potřeba, nebo je to dokonce škodlivé, nebo už to tady bylo za socialismu a nefungovalo to. Zaznívaly argumenty, že zákaz diskriminace omezuje naši svobodu, že se všichni máme dobře, ženy jsou spokojené, a tak.

Zároveň jsem ale vnímala, že to nebyla a není úplně pravda. V realu existují nej-různější problémy, se kterými se setkávají jak ženy, tak muži. Ženy mají problém se společenským despektem, co se týká jejich schopností, zejména pokud jde o vyšší pozice. Existují skleněné stropy, ženy se nedostávají na manažerské a rozhodovací posty. Velká horizontální segregace znamená, že ženy nevstupují do určitých typů povolání. Pokud ženy nechtějí zůstat dlouho s dětmi doma, jsou za krkavčí matky. Pokud s dětmi zůstanou, v ČR v průměru skoro nejdéle v Evropě, tak mají problém s návratem na trh práce. Je rozšířená diskriminace z důvodu těhotenství, mateřství, rodičovství. Nedodržuje se zákoník práce, co se týká povinnosti držet místo, často se prostě najdou způsoby, jak ženy po návratu z rodičovské relativně rychle vykopnout. A muži mají problém se plně zapojit do péče. To všechno mi ukazovalo, že tady ten problém je, ale že si ho nejsme vědomi. Nebo že nejsme schopni identifikovat, že vyplývá z určitého genderového zřízení společnosti.

A potom mě zaujalo, že se hodně často operovalo érou socialismu. Buď jako období, kdy tady už rovnost byla a ženy se měly skvěle. Anebo naopak tak, že socialistický experiment s rovností nám ukázal, že tudy cesta nevede. Proto jsem se rozhodla v té knížce analyzovat nejenom období současné a nedávno minulé (kolem přijímání antidiskriminačního zákona a různých jiných genderově relevantních zákonů jako např. kriminalizace domácího násilí), ale taky se podívat do vzdálenější minulosti.

Kniha jako celek se snaží zodpovědět otázku, jaké jsou dlouhodobější historické trendy v právní úpravě, ale i v tom, jak o té právní úpravě uvažujeme a jak uvažujeme o společenské realitě a vztahu k právu. Ta knížka se dívá na období od roku 1948 do dneška. Analyzuje zaprvé právní úpravu statusu žen, a to, jak právo regulovalo a reguluje gender a genderové vztahy. A dívá se zadruhé na to, jak ta regulace byla odbornou právní veřejností odůvodňována, chápána a interpretována.

Pokud se soustředíme na oblast antidiskriminace, resp. dodržování genderové rovnosti na trhu práce, jaká bys řekla, že je situace v českém soudnictví? Zejména pokud jde o vymahatelnost genderové rovnosti?

Smutné je, že v podstatě boj proti genderové diskriminaci, ale i diskriminaci z jiných důvodů, se zatím skoro před českými soudy nedá vyhrát. Já jsem se ve své analýze

JUDr. Barbara Havelková, LL.M., D.Phil., je absolventkou Právnické fakulty UK v Praze, Europa-Institutu Sárské University a Univerzity

v Oxfordu, kde v současné době vyučuje na Právnické fakultě. Dlouhodobě spolupracuje s českými nevládními organizacemi v oblasti genderové rovnosti a ne/diskriminace a působí jako poradkyně premiéra v otázkách genderu a práva. Specializuje se na „gender legal studies“ a na postavení žen v českém a evropském právu. S Barbarou se osobně známe již řadu let, kdy se profesně setkáváme zejména kolem témat souvisejících s genderovou ne/diskriminací na trhu práce. V květnu tohoto roku ji vyšla odborná publikace Gender Equality in Law: Uncovering the Legacies of Czech State Socialism. Publikace má velmi široký záběr, v následujícím rozhovoru jsme se soustředily na otázky týkající se přístupu českých soudů k aplikaci antidiskriminační legislativy v souvislosti s genderovou rovností.

dívala skoro na dvacet soudních případů, které často prošly celou soudní hierarchií až k nejvyšším soudům, a v případech diskriminace z důvodu pohlaví byl vyhrán pouze jeden případ, a to ještě pouze částečně. Zbytek, přesto, že z pohledu antidiskriminačního práva by v mezinárodním srovnání tyhle případy byly učebnicovými příklady diskriminace, u českých soudů neobstál.

Čeho se kauzy, kterým ses věnovala, týkaly konkrétně?

V případech, které jsem analyzovala, šlo o diskriminaci v odměňování, kde byly obrovské rozdíly mezi mzdami žen a mužů, které zaměstnavatelé z mého pohledu a z pohledu antidiskriminačního práva nebyli schopni vysvětlit. Nebo to byly případy obtěžování relativně slušně fakticky podložené. A byly tam pak různé typy diskriminace v zacházení, například v kariérním postupu. Téměř všechny případy, kterými jsem se zabývala, byly případy přímé diskriminace, která je zdánlivě snazší na vyhodnocení. Navzdory tomu soudy nesubsumovaly správně fakta pod právní úpravu.

Proč tomu tak podle tvého názoru je, v čem je přístup českých soudů specifický?

Ten důvod je, a mám za to, že se to netýká jen soudů, ale i zaměstnavatelů a společnosti širěji, že diskriminace je chápána jako problém, který jsem si nazvala „pár shnilých jablek“. „Pár“ znamená, že si lidi myslí, že diskriminace je výjimečná situace, že případy diskriminace jsou ojedinělé excesy, a tudíž si odmítají přiznat, že to je nějaký systémový nebo strukturální problém. „Shnilých“, to je taky důležité, protože diskriminace je přičítána na vrub „zlým lidem“, kteří to dělají úmyslně. Existuje přesvědčení, že diskri-

minují jen ti, co nesnáší ženy, nesnáší Romy a tak podobně. Ale takhle diskriminace nefunguje, je jedno, jestli zaměstnavatel chce diskriminovat, nebo ne, je dokonce jedno, zda věděl, že diskriminuje. Důležité je, že diskriminuje. To znamená, že zaměstnavatel se nezprostit odpovědností tím, že bude tvrdit absenci úmyslu či nedbalosti. Takhle je to postaveno v právu, nicméně to tak není chápáno ani širokou veřejností, ani českými soudy. České soudy hledají úmysl. Hledají nějakým způsobem zjevně vyjádřenou motivaci diskriminace. A pokud ji nenacházejí, nebo ji zaměstnavatel odmítne a řekne: „Ale já jsem nechtěl.“, tak to soudy prostě přijmou, a tím případ končí. Tohle chápání diskriminace, bohužel typické v Česku, znemožňuje vítězství žalobkyň před soudy.

Co si myslíš, že by pomohlo, aby se to zlepšilo?

Jedna z věcí, která by pomohla hodně, je reflexe toho, že naše chápání není neutrální, objektivní ani nutně úplně spravedlivé, ale že to je hodně genderované. Jinými slovy, abychom si přiznali, že existuje problém nerovnosti. A že tento problém nemůžeme jenom hodit na to, že ženy jsou biologicky jiné než muži, nebo že ony si znevýhodněnou situaci vybraly tím, že se například staly matkami. I když lidi přiznají, že existuje nerovnost, tak často řeknou: „To tak prostě je, nejde to změnit, protože muži a ženy jsou biologicky rozdílní.“, nebo „No, ale s tím se nedá nic dělat, protože ženy dobrovolně volí mateřství.“ Měli bychom si všichni přiznat, že diskriminace není nevyhnutelný důsledek faktu, že ženy rodí děti. A taky si přiznat, že nejde jen o problém těch žen, ale to, jak na realitu dětí a potřeby péče o ně reagujeme jako společnost. Tedy že to je celospolečenský problém, který musíme řešit systémově, třeba za pomoci právní úpravy a/nebo finančních nástrojů – například aktivní podporou mužů v odchodu na rodičovskou dovolenou, zajištěním dostupné kolektivní péče o děti, podporou částečných úvazků, i podporou financování individuální péče o děti třetí osobou například za pomoci daňových úlev.

V mentalitě většiny lidí je soud tou poslední možností, jak se domoci rovného zacházení. Co se dá podle tvého názoru udělat pro to, aby se podpořila společenská změna, která by vedla k tomu, že nebude třeba řešit případy diskriminace u soudu?

Já s tebou naprosto souhlasím, že je vlastně nešťastné, když se ty případy dostanou až k soudu. Soudní rozhodování už není o nalezení kompromisu, nebo o tom, aby se obě strany sešly, a odešla každá alespoň trochu uspokojená. V soudním sporu bere vítězná strana všechno. Není to fórum, přes které by se to mělo řešit primárně, s tím naprosto souhlasím. Snaha o rovné zacházení by měla být v první řadě na zaměstnavatelích, a ti by měli být podpořeni ve svém úsilí odbory. Důležitou roli by měl hrát samozřejmě nevládní sektor, zejména co se týká osvěty, ale i veřejnoprávními orgány, jako jsou třeba inspektoráty práce. Nezastupitelná je v českém kontextu veřejná ochránkyně práv, která tady dělá velice dobrou osvětovou a metodickou práci, »

» např. vytváří kompendia interpretací právních předpisů, která, myslím si, jsou pro zaměstnavatele hodně užitečná.

Role práva, pokud se budeme bavit jenom o jeho vymáhání před soudy, je spíš strategie biče. A myslím si, že je také důležité se bavit o tom, jaké jsou možnosti, co se týká cukru. Jedna taková možnost ze strany státu vůči firmám je např. zadávání veřejných zakázek. Samozřejmě v českém kontextu se zadávání veřejných zakázek setkává s jinými problémy, ale jedna z věcí, kterou je možné skrze veřejné zakázky uplatnit, je motivovat firmy k určitým druhům jednání či rozhodování, které naplňuje veřejný zájem. A to se nemusí týkat jenom

rovnosti, to se může týkat životního prostředí nebo jiných oblastí. V podstatě jde o to zadávat veřejné zakázky přednostně firmám, které prokážou, že do rovnosti investovaly, že mají prostředí, ve kterém není místo pro sexuální obtěžování, nebo že si nechají udělat genderový audit.

Ve Švýcarsku například funguje elektronický systém Logib, který zaměstnavatelům analyzuje strukturu odměňování a zjistí, zda tam je či není genderová nerovnost. Zaměstnavatelé, kteří tohle udělají a na základě výsledků přijmou nějaké korektivní opatření, dostanou certifikát, který znamená i výhodu v systému zadávání veřejných zakázek.

Publikace, kterou jsi zpracovala, sleduje historický vývoj. Na závěr bych se tě proto ráda zeptala, jak vidíš budoucnost genderové rovnosti v České republice?

Já trochu osciluji mezi velkým zklamáním a lehkým optimismem. To první zejména, když čtu na sociálních sítích, jak lidi diskutují. Vidím absolutní nechuť a neotevřenost čemukoliv naslouchat. To není ani to, že by si vyslechli argumenty a pak řekli: „Aha, to je zajímavé, ale nesouhlasím“. Je to totální uzavřenost, není tu diskuze podpořená argumenty, přesvědčení mnohých vychází často jenom z předsudků. Z toho pramení má skepse.

Ale na druhé straně vidím i velmi pozitivní signály. Učím na Právnické fakultě UK předmět Gender a právo. Je to v malé skupince a o víkendech, takže to je samozřejmě vybraná skupina nadšených lidí. U nich vidím naopak velkou otevřenost, velkou informovanost. Přístup studujících dává naději, že ten systém se někam posune. Nejde o to, aby všichni souhlasili s jednou vizí genderové rovnosti. Vítám nejrůznější diskuse. Za důležité považuji, abychom přestali uzavřeně vnímat genderovou rovnost jako absolutního strašáka, který přijde a totálně rozhodne společnost a jenom uškodí. Ženy odloží děti do „králíků“, a budou nahnány do továren nebo do dolů... Vytváří se hrozba z něčeho, co nikdo ani nechce. A vytváří se strach z věcí, které skutečně strašidelné nejsou a velmi dobře fungují například v severských zemích. Tak doufám, že tohle se bude časem měnit, ale bude to ještě hodně dlouho trvat.

Děkuji za rozhovor!

pokračování z titulní strany

O tom, co není feminismus

vybrat, jestli budou dělat kariéru nebo zůstanou doma, není fér, že na zprávy o znásilnění spousta lidí reaguje pokrčenými rameny („tak trochu si za to mohla sama, protože měla minisukni“). A není fér, že ženy nedrží při sobě. Je to totiž právě patriarchát, díky kterému jsou ženy zvyklé být si navzájem rivalkami. A nemusí se ani ucházet o jednoho muže. Ostatně zažila to zřejmě každá žena – kritické pohledy ostatních, komentování příliš velkých stehů, krátké sukne nebo nevhodného chování. Často se říká, že nejkřutějšími obhájky patriarchátu bývají právě ženy, zatímco mužům je to všechno tak trochu jedno.

Právě odpor k feminismu je navíc něco, co definuje feminismus posledního dvacetiletí. Někdo o něm mluví jako o čtvrté vlně, někdo jako o postfeminismu, někdo jako o éře „nejsem feministka, ale...“. Tvrdí to v rozhovorech

Tradičně mužské a ženské profese škodí ženám i ekonomice

Jítka Hausenblasová

V České republice jsou to především ženy, kdo pracují v oblasti služeb, prodeje, vzdělávání, administrativy a sociálních služeb. Muži naopak výrazně převažují ve stavebnictví, telekomunikacích, dopravě a strojírenství. Tato segregace má značné negativní dopady na celou společnost, protože omezuje ekonomický růst, ale také na ženy, které zpravidla vykonávají povolání, jež jsou méně prestižní a hůře placená.

Segregace mužů a žen do určitých oborů má své kořeny ve vzdělávacím systému. Nejvíce patrné je to ve středním odborném vzdělávání. Počet absolventek technických oborů na školách s výučním listem, například elektrotechniky či stavebnictví, nedosahuje ani 10%. Oproti tomu v oborech jako zdravotnictví nebo sociální práce tvoří dívky 80% absolventek. I přes narůstající trend, kdy do „typicky ženských“ oborů proniká více chlapců, nelze vypozařovat obdobnou tendenci, pokud jde o průnik dívek do oborů „typicky mužských“.

Girls Day 2017 ve Škoda Auto

Poměr dívek a chlapců na školách se následně projevuje i na trhu práce. Zatímco na školách se to nemusí jevit jako takový problém, na trhu práce v důsledku segregace v některých oblastech zcela chybí ženy. V současnosti se nedostává technicky vzdělaných lidí i řemeslníků, proto by ženy mohly alespoň částečně nahradit chybějící pracovní sílu a Česká republika by nebyla odkázána jen na dovoz ze zahraničí.

Kromě ekonomických výhod, které by přinesla systematictější podpora dívek do technických oborů, je třeba zohlednit i samotné dívky. Ty by totiž mohly výběrem technického oboru zlepšit své vyhlídky – v budoucnu, až si budou hledat zaměstnání, budou mít vyšší šanci, že si najdou dobře placenou práci a budou jako odbornice žádanější, než kdyby vystudovaly „typicky ženský“ obor. Je to proto, že feminizované profese jsou ohodnoceny nejnižšími platy. Například dívka, která vystuduje učební obor pekařka, si vydělá v průměru 15.000 Kč. Kdyby však vystudovala obor

obsluha a seřizování obráběcích strojů, který je také ukončen výučním listem a studium trvá stejně dlouho, vydělala by si v průměru 21.000 Kč. Nicméně je nutno dodat, že i pokud ženy pracují v profesích, kde dominují muži, stále si vydělávají méně než muži v těchto profesích. Ve zmiňovaném oboru obsluha a seřizování obráběcích strojů si muž vydělá v průměru 27.000 Kč, to znamená o 6.000 Kč více než žena se stejným vzděláním i zkušenostmi.

Právě platová nerovnost je nejviditelnějším důsledkem segregace, která začíná už na úrovni středního školství. Zatímco nespravedlivé ohodnocení určitých profesí se těžko v dohledné době změní, podporu dívek směrem k technickému vzdělání lze nastartovat poměrně jednoduše. Zapojit se mohou samotné školy, jejich zřizovatelé, rodiče i firmy. Inspiraci mohou čerpat z zahraničí, ale už i u nás – den otevřených dveří pro dívky v technických firmách, tzv. GirlsDay, organizuje Gender Studies už pět let a s každým rokem roste zájem dívek i firem.

i úspěšné ženy, které až křečovitě dávají najevo, že rozhodně feministické myšlenky nesdílejí. Přestože všechny souhlasí s tím, aby měly ženy stejné platy jako muži a abychom v reklamě nekoukaly jen na sexy dračice v bikinách, za feministky se nepovažují – mají přece rády muže, rády se líčí a hezky oblékají!

Společností tak zmítají stereotypy o tom, co to znamená být feministkou. Feminismus je tak často popisován jako (nebezpečná) ideologie, bojovné hnutí, které chce zlikvidovat staré pořádky, z žen a mužů vytvořit androgynní roboty, ženy nahnat do kanceláří a z mužů udělat přecitlivělé plačky.

Je to ale zoufale smutné nedorozumění. Feministické totiž není nenávidět, nařizovat a rozpojovat. Feminismus neříká, co je špatné a co dobře, jen navrhuje o všem tomhle přemýšlet a dělat vědomé volby. Feministické tak může být rozhodnutí zůstat doma, rodit jedno dítě za druhým a vařit tříchodové večere, pokud to žena dělá vědomě a dobrovolně. Feministické je stejně tak být manažerkou bez dětí. Feministické je být katoličkou, stejně feministické ale může být oddávat se nespoutanému sexu. Feministické je odmítat konzumní způsob života a stereotypy o ženské nebo mužské kráse. Stejně feministické je ale cítit radost z nového oblečení nebo účesu.

Feministické je cítit lásku k mužům, k ženám, v jakémkoli významu toho slova. Feministické je chtít, aby si všichni lidé byli rovni a mohli se rozhodovat podle toho, po čem touží, ne podle toho, po čem by toužit měli. Proto má feminismus smysl. Připomíná nám totiž, kolik toho pár žen v krajkových šatech před více než sto lety dokázalo. A připomíná nám, že je potřeba na jejich snahy navázat. Bez ohledu na to, že budou takoví lidé označeni za nenávidné mužatky a zbabělé plačky „bez koulí“.

Autorka je novinářka

Mezinárodní den rovnosti 2017

U příležitosti Mezinárodního dne rovnosti Gender Studies, ve spolupráci s Otevřenou společností a brněnskou organizací Nesehnutí, upozorňuje na nerovné odměňování žen a mužů. I přes mnohé aktivity působící na rovnost v této oblasti stále české ženy dosahují pouze 78% výše průměrného výdělku mužů. Proto dnešního dne, 19. 6. 2017, zapojené podniky v Praze, Kladně, Brně a dalších městech poskytnou ženám slevu ve výši 22% na dané produkty tak, aby symbolicky získaly stejnou kupní sílu, jakou by měly s průměrným příjmem muže. Zapojte se i vy a užijte si tento den.

V Praze si dejte se slevou třeba zmrzlinu v Jeff de Brugges v OC Nový Smíchov, nebo v Holečkové ulici v minimarketu Aida něco z balkánských specialit. Na Kladně můžete vyzkoušet zas cukrárnu Dolce vita, nebo lékárnu Central na nám. Svobody.

PRÁVNÍ PORADNY

Gender Studies, o. p. s.
provozované bezplatně

Rovné příležitosti

Tato poradna odpovídá na problémy týkající se diskriminace z důvodu pohlaví a/nebo věku a sladování rodinného a pracovního života

Stop kyberšikaně

Právní poradna zaměřená na problematiku kyberšikan a násilí na internetu

Svůj dotaz můžete položit online nebo telefonicky

774 913 350

út 9.00 – 11.00 | pá 16.30 – 18.30

www.rovneprilezitosti.cz
www.stopkybersikane.cz

Knihovna

GENDER STUDIES
Masarykovo nábřeží 8, Praha 2

10.000

TÉMĚŘ 10 TISÍC SVAZKŮ
ve fondu knihovny naleznete odbornou literaturu, beletrii i poezii, knihy, časopisy a šedou literaturu

25

25 LET PROVOZU
Knihovna byla založena v roce 1992 v bytě socioložky Jiřiny Siklové

4

LITERATURA VE 4 JAZYCÍCH
v knihovně najdete materiály v češtině, slovenštině, angličtině a němčině

3.500

PŘES 3,5 TISÍCE UŽIVATELŮ A UŽIVATELEK
specializovaná knihovna je určena pro odbornou i širokou veřejnost

3

OTEVŘENO 3 DNY V TÝDNU
knihovna můžete navštívit od úterý do čtvrtka vždy mezi 12. a 18. hodinou

TÉMA

Matkou se člověk nerodí, ale stává

Příběhy tří generací žen o mateřství

Mateřství je nejen v našich končinách spojováno s přirozeností a s instinkty. Samozřejmě nelze popírat, že by celý proces těhotenství a následně mateřství nebyly ovlivněny hormony či jinými tělesnými pochody, nicméně je zajímavé podívat se na mateřství jako na tu součást našich životů, která více či méně podléhá trendům, životnímu stylu, technologickému pokroku i politickému zřízení. V následujících třech modelových příbězích českých žen jedné rodiny chceme ukázat, jak rozdílně prožíváme každodennost mateřství my a jak jinak ji prožívaly naše matky a babičky v závilosti na tom, co nám nabízí a jim nabízela jejich doba.

Romana Marková Volejníčková

Příběh Boženy

Božena se vdávala velmi mladá, ještě před dovršením dvaceti let. Ještě pár měsíců po svatbě bydlela Božena i její manžel každý u svých rodičů v jiném městě a vídali se o víkendech. Když zjistili, že je Božena těhotná, přestěhoval se manžel k Boženiným rodičům a v roce 1954 se jim narodila dcera Jana. U rodičů bydleli až do doby, kdy bylo malé Janě 8 let. Péče o Janu v této době nebyla nejllehčí, v bytě rodičů nebyla zavedena teplá voda, museli ji tedy ohřívat na kamnech, v domácnosti nebyla ani pračka. Božena tedy musela pleny vyvařovat ve velkém hrnci na kamnech. Kolik času Boženě zbylo na to, aby si mohla hrát s malou Janou a trávit čas s manželem? Manžel nemohl moc pomáhat, protože chodil do práce od rána do večera. Božena nebyla s Janou dlouho doma, nemohla, protože mateřská dovolená byla jen pár týdnů a navíc stát si její pracovní nasazení žádal, a tak se Božena vrátila zpět do práce. Díky tomu přestala Božena velmi brzy kojit a malá Jana dostala kojeneckou výživu. Božena tak musela pro malou Janu hledat jesle, což bylo problematické, protože míst v jeslích bylo málo a nejbližší jesle byly několik kilometrů daleko. A tak musela Božena požádat rodiče, aby jí s péčí o Janu pomohli. Rodiče mohli Boženě pomoci, neboť Boženina matka byla po celý život žena v domácnosti a navíc oba měli z první vnučky takovou radost, že se o ni s velkou radostí postarali.

Příběh Jany

Jana se vdávala o něco později než její matka Božena, Janě bylo tehdy 21 let. Dcera Andrea se narodila v roce 1976. I Jana s manželem bydlela krátce po svatbě u svých rodičů, jen do doby, než dostali přidělený byt v panelovém domě ve větším městě. V bytě měli teplou vodu, ústřední topení, dokonce i automatickou pračku. Jana tak mohla prát pleny i prádlo v pračce, i běžné denní činnosti byly díky zavedené teplé vodě o mnoho lehčí. Díky tomu měla Jana více času než její matka si s malou Andreou hrát nebo s ní chodit na procházky. Jana byla na mateřské dovolené 6 měsíců a rozhodla se zůstat doma do doby, než budou Andree 2 roky. Pak ale neměla jinou možnost, než najít školku a vrátit se do práce, zadarmo doma zůstat nemohla. I Jana měla problém najít školku,

nakonec našla volné místo ve školce, která však byla na druhé straně města. Jana se vrátila na pozici dělnice ve třísměnném provozu, ve kterém pracoval i manžel, a snažila se v práci mít směny tak, aby se s manželem prostrídali ve vyzvedávání/odvodu Andree do školky. Ne vždy se jim to podařilo, a tak museli požádat babičku Boženu o pomoc. Jana však vždy přemýšlela, jestli nešla do práce příliš rychle, chtěla být doma s Andreou, která byla často nemocná, ale věděla, že by nedostala žádné peníze nebo přišla o místo v práci, a rodina peníze potřebovala. Navíc i ve Vlastě tehdy psali, že správná výchova dětí je v kolektivu, a tak s Andreou spokojeně trávila večery a víkendy.

Příběh Andrey

Andrea se nechtěla vdávat tak brzo jako její babička nebo matka, chtěla studovat vysokou školu a cestovat, což se jí také splnilo. Andrea se vdávala, když jí bylo 25 let, a Markéta se jí narodila o dva roky později. Už když byla Andrea těhotná, nakoupila si knížky o těhotenství a péči o dítě a pročítala si internetové diskuze a příspěvky nebo se o tom bavila s kamarádkami. Když jí máma chtěla dát své těhotenské šaty, Andrea šla raději do obchodu a koupila si oblečení, které více vyjadřovalo její styl. Už před svatbou bydleli manželé ve svém bytě ve větším městě, který měli více méně zařízený. Když se Markéta narodila, Andrea s manželem se rozhodli,

že Andrea bude doma po celé 4 roky. Měla k dispozici jednorázové pleny, mohla dlouho kojit a být s dítětem dlouho doma a tak měla spoustu zážitků z péče o malé dítě k vyprávění. Andrea se tak Markétě věnovala naplno po celý den, dál pročítala knížky a internetové diskuze a dál chodila s kamarádkami, které také měly malé děti, na procházku nebo do mateřských center. Protože měla rodina auto, mohla Andrea pravidelně navštěvovat mamku Janu. Když se Andrea chtěla vrátit do práce, dlouho hledala tu nejlepší školku pro Markétu, nakonec kvůli nedostatku míst ve školkách dali rodiče Markétu do soukromé školky, která byla drahá, ale blízko domova. Andrea si po rodičovské začala hledat práci, kvůli péči o malé dítě to však bylo problematické. Protože se Andrea přestěhovala do jiného města, nemohla jí pomoci ani babička Jana, ale Andrein manžel se snažil v tomto ohledu co nejvíce pomáhat.

Na příbězích Boženy, Jany a Andrey vidíme, že každá doba přináší úplně jiné možnosti v tom, jak mohou ženy nejen praktizovat, ale také prožívat mateřskou roli. Je tedy mylné domnívat se, že mateřství je ta součást našich životů, kterou jsme všichni prožívali nebo prožíváme stejně, naopak, jak říká nadpis, matkou se člověk nerodí, ale stává se jí. A právě doba, ve které se staneme matkami, velmi ovlivní, jakou matkou se můžeme stát.

Autorka je socioložka se zaměřením na rodinu, mateřství a rodinnou politiku